

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา เรื่อง “รายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม ของครัวเรือนหาบเร่แผงลอย ท่าพระจันทร์ ” จากข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 50 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามและ Indepth Interview ได้ผลสรุป ดังนี้

5.1 ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออมของครัวเรือนหาบเร่แผงลอย ชุมชนท่าพระจันทร์

จากการศึกษาได้ผลสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 43.6 ปี การศึกษาเฉลี่ย 11.14 ปี สมาชิกในครัวเรือน 1.91 คน รายได้เฉลี่ยของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย 16,964.8 บาทต่อเดือน ผู้ค้ารถเข็นมีรายได้สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนผู้ค้าหาบเร่มีรายได้ต่ำที่สุด และร้อยละ 80 ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยระบุว่า เป็นอาชีพที่มีรายได้ที่ไม่สม่ำเสมอ

รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 11,361.1 บาทต่อเดือน โดยเป็นรายจ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภค คิดเป็นสัดส่วน 0.66 ของรายจ่ายทั้งหมด ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค ของกลุ่มตัวอย่าง คือ 1.09 หมายความว่ามีการบริโภคสูงกว่ารายได้

ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ร้อยละ 74 มีเงินออม โดยมีเงินออมสะสมเฉลี่ย 28,159.46 บาท ต่อคน มีการออมต่อเดือนเฉลี่ย 1798 บาท โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72) มีการออมที่ไม่แน่นอน โดยในกลุ่มผู้ที่มีเงินออมนายเดือนนี้มีผู้ออมเฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดคือ 15,000 บาท และความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยคือ - 0.09 คือมีการกู้ยืมเพราะบางคนบริโภคมากกว่า รายได้

วัตถุประสงค์สำคัญที่ทำให้ครัวเรือนหาบเร่แผงลอยออมทรัพย์ จะพบว่า ครัวเรือนหาบเร่แผงลอยให้ความสำคัญกับการออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในอนาคตมากที่สุด รองลงมาเป็น วัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเป็นค่าศึกษาเล่าเรียนบุตร และวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยของตนเองและครอบครัว

ร้อยละ 46 มีหนี้สิน โดยมียอดหนี้สิน (หนี้สินที่เป็น Stock) เฉลี่ย 347,695.65 บาท ต่อคน โดยคนที่มีหนี้สูงสุด 2,020,000 บาท และต่ำสุด 10,000 บาท ระยะเวลาการก่อหนี้เฉลี่ย 9 ปี คนที่มีระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้สูงสุดคือ 30 ปี เป็นการกู้เพื่อซื้อบ้าน

ร้อยละ 65.2 ของจำนวนผู้มีหนี้สินทั้งหมดเป็นหนี้ในระบบ มียอดหนี้สินเฉลี่ย 501,800 บาทต่อคน ร้อยละ 44 ของจำนวนผู้มีหนี้สินทั้งหมดเป็นหนี้นอกระบบ มียอดหนี้สินเฉลี่ย 41,363 บาทต่อคน ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนผู้เป็นหนี้นอกระบบน้อยกว่าในระบบ แต่เมื่อพิจารณาการชำระหนี้ต่อเดือนของกลุ่มผู้ค้าที่เป็นหนี้ในระบบและนอกระบบ พบว่า ค่าเฉลี่ยการชำระหนี้สินต่อเดือนของกลุ่มที่มีหนี้สินนอกระบบ 13,333.33 บาทต่อเดือน ส่วนกลุ่มที่มีหนี้สินในระบบมีการชำระหนี้เฉลี่ย 7,425 บาทต่อเดือน ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มที่มีหนี้สินนอกระบบเกือบ 2 เท่า ส่วนกลุ่มที่มีหนี้สินนอกระบบแม้ว่าจะมียอดหนี้เฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มหนี้สินในระบบประมาณ 12 เท่า แต่กลับมีภาระต้องชำระหนี้สินต่อเดือนสูงกว่ามากเกือบ 2 เท่า

อัตราดอกเบี้ย ในระบบเฉลี่ยร้อยละ 8.06 ต่อปี ส่วนอัตราดอกเบี้ยนอกระบบเฉลี่ย ร้อยละ 138.75 ต่อปี หรือเฉลี่ยร้อยละ 11.56 ต่อเดือน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้นอกระบบร้อยละ 37.5 ที่กู้โดยมีอัตราดอกเบี้ย 20 ต่อเดือน และอีกร้อยละ 37.5 ที่กู้โดยมีอัตราดอกเบี้ย 10 ต่อเดือน ซึ่ง 2 กลุ่มนี้รวมกันมีมากถึงร้อยละ 75 หรือ 3ใน4 ที่มีอัตราดอกเบี้ยนอกระบบสูง ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด

ผู้ที่มีหนี้สินนอกระบบเพราะไม่มีหลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกันซึ่งทำให้ไม่สามารถกู้เงินในระบบได้ อีกทั้งมีความต้องการเงินเพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินทำให้ต้องกู้เงินนอกระบบ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยกลุ่มนี้ โดยที่ผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปกลับไม่มีหนี้สินนอกระบบเลย ซึ่งจากข้อมูลนี้อาจชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่สูงมีผลทำให้คนมีความเข้าใจในระบบการเงินการธนาคารมากขึ้น และมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ง่ายกว่า

สาเหตุของการมีภาระหนี้สินของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ทำพระจันทร์ ส่วนใหญ่เป็นเพราะรายรับไม่พอกับรายจ่าย และขาดทุนในการค้าขาย นอกจากนี้การที่ไม่ได้ใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ยังทำให้มีภาระหนี้สิน

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 52 ตอบว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่หนี้สินลดลงเรื่อยๆ ร้อยละ 44 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของภาระหนี้สินโดยรวม และมีร้อยละ 4 ที่มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยมีวัตถุประสงค์การกู้ยืมมาเพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน การให้ข้อมูลดังกล่าวไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาทางเศรษฐมิติที่พบว่ายิ่งอายุมากขึ้นจะมีแนวโน้มมีหนี้สินเพิ่มขึ้น

การใช้ไปของเงินกู้ของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ท่าพระจันทร์ มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.17) ที่ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด มีเพียงร้อยละ 13.04 ที่ไม่ได้ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด และผู้ที่ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้บางส่วน ร้อยละ 34.78 โดยจะเห็นว่ากลุ่มที่ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้บางส่วนและกลุ่มที่ไม่ได้ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์การกู้ทั้งหมด มีรวมกันถึงร้อยละ 47.83 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวินัยทางการเงินของผู้ที่มีหนี้ ซึ่งการไม่มีวินัยในการใช้เงินให้ตรงตามวัตถุประสงค์อาจจะทำให้เกิดการก่อหนี้เพิ่มในอนาคต

5.2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

การศึกษาในครั้งนี้ได้ประยุกต์ทฤษฎีและผลการศึกษาที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบจำลอง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย โดยวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1) ปัจจัยที่มีผลต่อรายได้

การศึกษาเป็นปัจจัยที่กำหนดรายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และมีความสัมพันธ์ในทางบวก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีรายได้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ การศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี ทำให้สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น 629.5 บาท ต่อเดือน

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภค

รายได้เป็นปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 และมีความสัมพันธ์ในทางบวก กล่าวคือผู้ที่มีรายได้สูงจะมีรายจ่ายสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ความโน้มเอียงในการบริโภคส่วนเพิ่ม (Marginal Propensity to Consume หรือ MPC) = 0.332 หมายความว่ารายได้เพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีความโน้มเอียงในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น 0.332 บาท

การศึกษาเป็นปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และมีความสัมพันธ์ในทางบวก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมี

รายจ่ายสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ การศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีความโน้มเอียงในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น 264.892 บาท

3) ปัจจัยที่มีผลต่อการออม

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออม คือ รายได้ อายุ ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าไม่มีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์ต่อการออม

4) ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้สิน

ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้สินศึกษาใน 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนหนี้สิน และ ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนหนี้สินต่อเดือน โดยได้ผลศึกษาคือ

ปัจจัยด้านรายได้และอายุมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สิน โดยที่รายได้มีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ในทางบวก กล่าวคือผู้ที่มีรายได้สูงจะมีจำนวนหนี้สินสูง ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ แต่ความสัมพันธ์ในทางบวกชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีรายได้สูงก็มีความสามารถในการชำระคืนสูงจึงก่อหนี้มากกว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาทต่อเดือนจะก่อหนี้เพิ่มขึ้น 16.651 บาท ซึ่งก่อหนี้มากกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจาก MPC น้อยกว่า 1 น่าจะแสดงถึงการก่อหนี้ไม่ได้เกิดจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคแต่อาจเป็นการใช้จ่ายเพื่อการลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่พบว่าผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีการก่อหนี้เพื่อซื้อบ้าน

ส่วนอายุมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้สินที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ในทางบวก อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีอายุมากจะมีหนี้สินมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย อายุเพิ่มขึ้น 1 ปี มีหนี้เพิ่มขึ้น 8,995 บาท อาจเนื่องจากการสะสมของภาระหนี้สิน

รายได้เป็นปัจจัยที่กำหนดการชำระหนี้สินต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 โดยที่รายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ที่มีรายได้สูงจะมีการชำระคืนหนี้สินต่อเดือนมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ รายได้เพิ่มขึ้น 1 บาทต่อเดือนจะชำระคืนหนี้สินได้เพิ่มขึ้น 0.582 บาท

5.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

เนื่องจากในงานศึกษาคั้งนี้ มีจำนวนตัวอย่าง 50 ตัวอย่าง เนื่องจากใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามและ Indepth Interview ทำให้ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ค่อนข้างนาน เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งด้านรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ รวมถึงวิถีการผลิตและการดำรงชีวิต ข้อมูลจากคำบอกเล่าอาจมีความคลาดเคลื่อน ทำให้ในส่วนของการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม โดยวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยอย่างง่าย อาจให้ผลที่ไม่สามารถอธิบายได้ดีมากนัก และอาจให้ผลที่คลาดเคลื่อนได้ เนื่องด้วยจำนวนตัวอย่างน้อย

งานศึกษานี้พิจารณาเฉพาะรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออมที่เป็นตัวเงินเท่านั้น ทำให้อาจเกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลในกรณีที่ไม่ได้ประเมินสิ่งที่ไม่เป็นตัวเงินแต่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเงินได้ เช่น ค่าจ้างแรงงานของตนเองหรือคนในครอบครัว หรือค่าเช่าบ้านของตนเอง ในกรณีที่ตนเป็นผู้อาศัยในครอบครัว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากข้อบกพร่องของการศึกษาจากการที่ได้ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม ที่ไม่เป็นความจริง ซึ่งโดยทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามมักจะให้ข้อมูลด้านรายได้และการออมต่ำกว่าความเป็นจริง และให้ข้อมูลด้านรายจ่ายและหนี้สินสูงกว่าความเป็นจริง ซึ่งทางผู้ดำเนินการศึกษาได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้หลักการเบื้องต้นทางบัญชีเพื่อระบยอดรายได้ รายจ่าย หนี้สินและการออม ซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้บางส่วน แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาด้านนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์มักไม่ค่อยอยากตอบคำถาม ทำให้มีความยากในการศึกษาข้อมูล

การศึกษาด้วยสมการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) ที่ละสมการ ไม่ได้วิเคราะห์ด้วยระบบสมการทำให้ผลการศึกษาที่มีความลำเอียง ทั้งๆที่รายได้ รายจ่าย การออม หนี้สิน มีความสัมพันธ์กัน

5.4 ข้อเสนอแนะ

1) ผลการศึกษาพบว่ารายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของกลุ่มหาบเร่แผงลอย เพราะมีผลต่อการใช้จ่าย หนี้สิน และความสามารถในการชำระหนี้ นโยบายเพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้จึงมีความสำคัญ จากการศึกษาพบว่าการศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นนโยบายสนับสนุนการศึกษาจะมีผลต่อศักยภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มหาบเร่แผงลอย

2) จากผลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า คนให้ความสำคัญต่อการออมแต่มีปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ทำให้ไม่เหลือเก็บออม จากการศึกษาพบว่าการศึกษามีส่วนช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่จะก่อให้เกิดการมีวินัยในการใช้จ่ายและบริหารให้มีเงินเหลือออม ตลอดจนทำให้มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการกู้ยืมในระบบที่มีดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้การศึกษายังทำให้คนมีการออมในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งการไม่มีหนี้สินต้นพันตัวและการมีเงินออมจะช่วยให้คนมีความมั่นคงในชีวิตมากขึ้นและลดภาระของรัฐในการที่จะจัดสรรทรัพยากรมาดูแลและจัดการกับปัญหาความยากจน แต่การศึกษาทางเศรษฐกิจไม่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการออม

แม้รายได้ การศึกษา อายุ ไม่มีผลโดยตรงต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ปัจจัยเหล่านี้น่าจะมีผลต่อการออมผ่านตัวแปรด้านรายจ่าย การศึกษาพบว่ารายได้และระดับการศึกษามีผลทำให้รายจ่ายเพื่อการบริโภคสูงขึ้น ดังนั้นการเพิ่มการออมอาจจึงต้องใช้เครื่องมืออื่นๆ เช่น การสร้างวินัยในการใช้จ่าย

3) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ค้าหาบเร่แผงลอยแม้จะมีการกู้ยืมไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ แต่ไม่ค่อยมีการกู้ยืมหรือการใช้จ่ายเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเรื่องการรักษาพยาบาลของตนเอง ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะไม่เจ็บป่วยหากแต่เป็นการมองข้ามความสำคัญของการดูแลสุขภาพ เนื่องจากให้เหตุผลว่ารายได้น้อย เงินที่ได้ต้องเก็บไว้ใช้จ่ายเรื่องค่าอาหารและรายจ่ายที่จำเป็นก่อน ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าค่ารักษาพยาบาลนั้นมีราคาแพง ส่วนการใช้สิทธิบัตรทองนั้นจะใช้เมื่อเจ็บป่วยร้ายแรงเท่านั้น เนื่องจาก การเข้ารับการรักษาต้องใช้เวลารอนานทำให้เสียเวลาค้าขายและมองว่าได้ยามาไม่คุ้มค่าพาหนะที่ไปโรงพยาบาล จึงชื้อยารับประทานเองตามความเข้าใจซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายได้ ดังนั้น การสร้างหลักประกันชีวิตและหลักประกันสุขภาพโดยเน้นการลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพียง 30 บาท อาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเพิ่มหรือกระจายหน่วยให้บริการทางการแพทย์อย่างทั่วถึงเพื่อลดต้นทุนการเดินทางและลดชั่วโมงการรอรับบริการ

4) นอกจากนี้กลุ่มที่มีหนี้สินซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้นอกระบบ ทำให้แม้ว่าจะมีรายได้มากแต่ต้องผ่อนชำระหนี้นอกระบบเป็นรายวันแล้วจึงไม่มีเหลือเก็บ และมีความเป็นไปได้ยากที่จะผ่อนชำระหนี้หมด ทั้งยังต้องก็เพิ่มเพื่อชำระหนี้เก่า ซึ่งการที่ภาครัฐจะมีโครงการปลดหนี้นอกระบบให้กับผู้ที่เป็นหนี้นอกระบบ นับว่าเป็นเรื่องที่ดี ถือเป็นโอกาสให้เข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบสถาบันการเงินในเครือข่ายของรัฐได้ง่ายขึ้น อันเป็นการช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ นอกระบบที่สูงมากเกินปกติ เพื่อให้มีเงินเหลือเพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นและมีเงินเหลือออมในที่สุด โครงการนี้ยังรวมถึงโครงการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพของผู้มีปัญหานี้สินให้มีความเข้มแข็งและสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคง มีการดำรงชีพภายใต้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมและกระตุ้นประชาชนให้มีการออมเงินเพื่อรักษาวินัยทางการเงินอันเป็นรากฐานที่สำคัญของครอบครัวและประเทศชาติ

การแก้ปัญหานี้นอกระบบควรเป็นการแก้ปัญหาในระยะยาวไม่ใช่แก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่จะต้องทำการแก้ปัญหาย่างบูรณาการ เป็นระบบ และเป็นองค์รวม ซึ่งจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ซึ่งกลุ่มที่มีรายได้สูงนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่ามีศักยภาพในการทำธุรกิจ สัดส่วนจำนวนหนี้สินต่อรายได้ทั้งปีเท่ากับ 0.79 สามารถที่จะสนับสนุนทุนหรือสินเชื่อให้มีการขยายกิจการได้ แต่กลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุดกลับมีหนี้สูง นอกจากนี้อาจมีการฝึกอบรมพื้นฐานด้านการเงิน การบริหารธุรกิจเบื้องต้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การปรับทัศนคติการเป็นหนี้ และรับรู้ถึงผลเสียของการกู้ยืมเงินนอกระบบ รวมถึงการให้ความรู้ด้านอาชีพต่างๆ ด้วย ซึ่งจะทำให้การทำโครงการนี้ไม่เสียเปล่า